

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRK TARİHİNDE - BÜROKRASI - SİYASET- AYDIN YABANCILASMASININ SONUCU:
OBSKÜRANTİZM-ÇATISMA KÜLTÜRÜ VE EPISTEMİK ÇÖKÜS

AUTHORS:

PAGES: 39-67

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319304>

GİRİŞ

Türkiye bitmek tükenmek bilmeyen “Mesih” formatlı bir Yeni Dünya Düzeni projesinin mimarları olan küresel finans oligarşisinin insafına terk edildiği, 1978 Dünya Bankası Raporu -24 Ocak 1980 Kararları ve 12 Eylül 1980 Darbesi ile sağlanan neoliberal dönüşümden sonra adeta yağmalanıyor.(YENAL 2010: 127-237) Bu süreçte Türkiye sadece ekonomik ve finansal krizler yaşamıyor aynı anda insani krizler de yaşıyor, ülkemiz insanları şoktan şoka sürükleniyor. “El parası”nın tabiata, Türk Müslüman toplumuna ters ve hatta yaradılışa aykırı hayatın bir bedelinin olduğunu yaşayarak öğreniyoruz. Her şey bir tarafa Türkiye’de yaşanan adaletsizlikler ise dehşet ve ibret vericidir. Ekonomi 1980-2010 arasındaki 30 yıllık dönemde finans enstrümanlarıyla 28 dolar milyarder üretti -gerçekte bu sayı daha fazladır- öte yandan, her şeye rağmen dünyanın 17. büyüğü olan Türk ekonomisi 5000 kişinin döviz, faiz, borsa manipülasyonlarıyla Dünya Bankası’nın Kasım 2007 raporuna göre, nüfusunun % 26’sı açlık sınırına itilmiştir. Dahası sayısı bir milyonu aşan açlara, “aç kalmanın faziletleri” öğretilmektedir.

Ülkemizde yaşanan çevre felaketlerinin pek çoğu insan eliyle kotarılmakta –mesela şaibeli inşaatlar, gecekondu gibi- bu durum insan biyolojisini bozarken dolaylı olarak da Türk insanının ruhunu kirletmektedir. Yani devlet aygıtını elinde tutanların maharetiyle çevre hem tabiat kurallarına hem de insanımıza yabancılaştırılırken bunun tabii bir sonucu olarak ruhu kirlenen insanlarımızda hemcinslerine karşı yabancılaşmakta, tahammülsüzleşmektedir. Deprem ve sel felaketlerindeki yağmalamayı hatırlayınız.

Toplumları ayakta tutan husus, değer yargılarıdır. Bu toprağın insanlarıyla hiçbir kültürel bağı olmayan Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’deki küçük bir mutlu azınlık, bizim değer yargılarımızı tahrip ederek Türk milletinin geleceği ile oynamaktadır. Mutlu azınlık, devlet, rantıye, ihale, basın işbirliği ile aparttığı paralarla “Babil saltanatı” sürüyor. Sahne, sinema ve gece hayatına yansıttığı ilişkileriyle de topluma, yanlış tipolojik örneklerle “ideal modeller” empoze etmektedir.

Mutlu azınlık bu suçu elinde barındırdığı basın-yayın tekelleriyle

okuldayken ve eşi evde olmadığı zamanlarda striptiz yaptığını söylüyor. İzmir'den üniversite öğrencisi, 23 yaşındaki A.D. de “Üç yıldır okulumu tamamlamak için bu işi mecburen yapıyorum” diye konuşuyor. Gazete muhabirinin araştırmasına göre son beş yılda özellikle İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya ve Adana gibi büyük şehirlerde “yüzünü saklayarak” şov yapanların sayısında patlama var.

Ülkemizde her türlü suça bulaşmış –ihalelere fesat karıştırmak, banka hortumlamaktan, gecekondu dikmekten, çeteleşmeye vb- çevrelerde yaşananlar sadece faillerin ve faillerin ailelerinin değil Türk toplumunun ruhi ve bedeni sağlığı hususunda endişeye sebep olmaktadır. Olayların iğrençliği ve sağlıklı bir mantık dokusuna uymaması “insan efsanesini” tarumar ederek “hayvan insanı mutlu etmek”, tam manasıyla dünyevileşmek anlamına gelir ki, bu yaratılış gereğine uymayan imkânsız bir durumdur. (ARVASI: 150)

Türkiye 24 Ocak 1980 dönüşümünden itibaren, ancak hasseten 1990'lı yıllardan bu tarafa salt ekonomik açıdan değil, toplumsal açıdan da tarihinin en ciddi yıkımını yaşıyor. Devletin iç ve dış borç sarmalının yanında, hane halkımızın 2009 sonunda toplam harcanabilir geliri 390 milyar TL iken borç toplamı 147 milyar TL'dir. Faiz yükü ise 21 milyar TL. Bu durumda hane halkının 2009 sonundaki durumu şöyledir. Hane halkı borcunun hane halkı gelirine oranı % 37.7, hane halkının ödediği faizin gelire oranı ise % 5.4'tür. (TCMB 2010) Hane halkı borçlarının büyüklüğü, milli gelire göre değerlendirilir. Hane halkı yükümlülüklerinin milli gelire oranı 2006'da % 11.1, 2008'de % 13.6 ve 2009 yılında % 15.4'e yükseldi. (TCMB 2010) Kısaca hane halkının finansal borçları finansal varlıklarından daha hızlı artıyor. Bu rakamlar elbette Türkiye ortalaması. Gelir dağılımı bozuk olduğundan finansal varlıklar daha çok üst gelir grubuna, borçlar ise daha çok alt ve orta gelir grubuna ait. Yani varlık ile borç aynı kategorideki gelir gruplarının durumunu göstermiyor. 2007 verilerine göre % 20'lik nüfus grupları itibariyle en fakir grubu oluşturan haneler toplam kullanılabilir gelirin % 5.8'ine sahip iken, en zengin % 20'lik hanelerin toplam harcanabilir gelirden aldıkları bölüm % 46.9 nispetinde. 2002 yılında toplumun % 5'i

Fars bürokrasisi olmuştur. (AKYOL 1999: 109) İranlıların, Arap kültür etkisine direnişi dikkate şayan bir noktadadır. İslam fetihlerinden sonra Arapların üstünlüğü görüşüne karşı olanlar, “şuubiyye” adıyla teşkilatlanmıştır. Şuubiyye taraftarlığı, İran’da milli kültürün ve milli dilin korunup gelişmesinde çok etkili olmuştur. (KANIBİR URL 1) Bir feodal yapının ve bunun yanında bir bürokratik sınıf başlangıcının bulunduğu İran’da İslamiyet şuubiyye direnciyle karşılaşmıştır. Bu direncin İslam toplumlarındaki izi, sonraki dönemlerde bürokratik anlayışın kabul edilmesine sebep olmuştur. (MARDİN 1983: 55) Selçuklu döneminde İrani/Fars bürokrasisinin de işin içine girmesiyle Türk tarihinde Oğuz-Türkmen (yöneten-yönetilen) ikiliğinin doğmasına ve gelişmesine yol açtığı görülüyor. Yabancılaştırılan yönetim bürokrasisi, Fars kültürünü ve dilini, edebiyat dilini Türk halkına karşı özellikle öne çıkarırken, ötekileştiren bazı Türkmen unsurlarını da yine Farisi emperyalizminin siyasi-dini ideolojisi Şiilik yönlendirmeye başlamıştır. Selçuklu ve Osmanlı tarihi boyunca bürokrasi, yönetici elit, bizde Türk halkına karşı itici, ötekileştirici olurken, İran’da bütünleştirici ve yayılmacı olmuştur. (ÇETİN 2009: 26) Osmanlı’nın gittiği her yere İslam’ın Sünni yorumuyla gitmesi, ancak merkezi yönetimi teslim ettiği gulam/köle devşirme bürokrasisinin “heterodoksi”ye yönelmesi bugün bile üzerinde durulması gereken bir, Orhan Türkdoğan’ın izahı ile “cemaat dışılık” (TÜRKDOĞAN 2003: 121-557) paradoksudur. Heterodoksi genel olarak “Bâtınlılık” ve özel olarak “Rafizîlik” kavramı içindedir. Heterodoks unsurların devletle çatışması, değişik vesilelerle günümüze kadar uzanmıştır. (ÇETİN 2009: 27) İlginçtir, Osmanlı Türkiye’sinin parçalanmasında büyük rolü olan Robert Kolej’in yapıldığı alan bir Bektaşî tekkesinin arazisidir. (ÖZTÜRK-YILMAZ 1993: 48-50) –İstanbul’daki pek çok Bektaşî Tekkesi’nin Alevi Müslüman/ Türkmen inanç ve gelenekleriyle ilgisinin olmadığını belirtelim- Bu seçimin tesadüf olduğu söylenemez. Ötekinin inşasında Bektaşî tekkesi ile Robert Kolej arasında doğrudan bağlantının olduğu açıktır. (ÇETİN 2009: 31) Burada şu çıkarıma varabiliriz: Türk tarihinin ana problematiklerinden biri devletin kurucu unsuru Müslüman Türklerin devşirme yönetici

tarihindeki Bâtını tarikat ve cemaatlere yönelimdir. Cumhuriyet Türkiye'si 24 Ocak 1980 neoliberal iktisat politikalarına dönüşümün etkisi, 12 Eylül 1980 askeri darbesi, 1994, 1999 ve 2001 sermaye tabanlı krizler ve 28 Şubat 1997 post-modern darbesiyle yeniden benzer bir süreci yaşamaktadır. Bu süreç 3 Kasım 2002 seçimlerinden itibaren hızlanarak devam ediyor. Tedbirler alınmadığı takdirde Türkiye Cumhuriyeti bu sürecin sonunda bölünebilir.

Etnik anlamda değerlendirdiğimizde, merkez-çevre çatışmasının sebep olduğu sapma ise Osmanlı Türkiye'sinde şöyle bir görüntü veriyor. Padişah Türk, ilmiye kısmen Türk ama 16.yüzyıldan itibaren cahil ve Enderun siyasasının elinde oyuncak ve her türlü suiistimale bulaştırılmış, bulaşmış durumda. (AKÇA 2010: 327-334) Askeri ve sivil bürokrasi tam anlamıyla, çoğunlukla devşirme ama padişahın “köleleri” ve Türklükle birlikte algılanıyor. Bu durum çevrenin giderek Kürtleşmesine, Araplaşmasına, Dürzileşmesine ve Farisileşmesine yol açmıştır. Mesela Karamanlı Beyliği'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan tablo tam anlamıyla faciadır. Beyliğin dayandığı Bayburtlu ve Turgutlu aşiretleri, Osmanlı'nın eline geçen Karaman'ı terk ederek İran'a gitmiş, burada Safevi devletinin temelini oluşturmuştur. Karamanoğullarının Anadolu'da kalan bazı aşiretleri de Bektaşiliğe yönelmiştir. (ÇETİN 2009: 36)

Tersine Kimlik İnşası

Bütün bunlar bize, insanların ve toplulukların inançlarını ve etnik kimliklerini, sadece biyolojik/kan kökenleriyle değil, çatıştığı/yanında olduğu ana unsurların karşısında/beraber oluşa göre de şekillendirdiğini/belirlediğini göstermektedir. Yani ötekinin inşasına göre, kendi dünya görüşünü inşa etme. Buna “tersine iman sahibi olma” ve “tersine kimlik inşa etme” de diyebiliriz. Şeyh Sait'in torunu Abdülmelik Fırat ölmeden önce bir gazeteye verdiği mülakatta uzun uzun Kürt kimliğini savunduktan sonra, mülakatı yapan gazeteciyi ve okuyan pek çok kişiyi şoke eden şu tespitte bulunuyordu: “Türkler ile Kürtler

asım taşınmıştır. 1821-1922 döneminde Balkanlarda, Kafkaslarda, Filistin çöllerinde, Yemen’de ve Anadolu’da savaşlarda, hastalıklardan can veren Türk Müslüman ahalî altı milyondan fazladır. (CARTY 1995) Yeri gelmişken, “obskürantizm”, kısaca “bilmesinlercilik”, içeriden veya dışarıdan egemen güçlerin kendi hoş görmediği bilgi ve kavramlara, kişilere, topluluklara ilişkin toplumun ana/esas omurgasının bilgi erişimini sistematik olarak kısıtlama çabası. “Obskürantizm”, muğlaklaştırma, müphemleştirme, karartma, üstünü örtme; afazi, Yunanca aphasia’dan. Sözcükleri anlama/kullanma yetisinin kısmi veya tümünden kaybı ki, beynin kendisine gelen uyarıları belli bir düzen içinde ve otomatik olarak anlamlandıramadığı durumlarda ortaya çıkar. Ne gibi? “Din” ve “modernlik” gibi, birbirinin taban tabana zıddı anlamlar ifade eden iki kelimenin “... arasında çatışma olmaz” iddiasıyla içlerinin boşaltılması, üstlerinin örtülmesi gibi. (ALATLI 2010)

Daha 1878 Berlin Kongresi’nde bile Avrupalılar Osmanlı hazinesine girecek olan gelirlerin % 60’ına mültezimler tarafından el konulduğunu ileri sürmüşlerdi. (PAMUK 1984: 54) Osmanlı Türkiye’sinde merkezi yönetimi elinde bulunduran ağırlıkla devşirme bürokrasi dış borç almış ve harcamalarını artırmıştı. Arkasından ekonomik fazlanın bölüşümü için yapılan mücadele, milletlerarası ekonomik ortam mültezim, yabancı ve gayrimüslim tüccarların lehineydi. Çünkü Osmanlı hükümetleri onları vergilendiremiyorlardı. Avrupa ülkeleriyle yapılan antlaşmalar sonucu yabancıların ticari gelirlerinin vergilendirilmesi ve gümrük resminin artırılmasına konan kısıtlamalar ve 1798-1923 arasındaki 125 yıllık yıpratma savaşları Osmanlı İmparatorluğu’nun “en uzun asrını” (ISSAWI 1980: 4) oluşturmuştu. Osmanlı Türkiye’si mülkünün farklı bölgelerinde özellikle Amerikalı ve Avrupalı misyonerlerin kışkırtmasıyla çıkan ayrılıkçı hareketler, Osmanlı bürokrasisinin yanlış iç ve dış politikaları... Hâsılı Osmanlı devletinin borçlarını ödemesi için bir bütçe fazlası meydana getirebilmesine imkân vermemişti. (KIRAY 2008: 153)

1918’de Fransa’ya giden Sadrazam Damat Ferit Paşa’ya dostu Fransa Başbakanı Georges Clemenceau tarafından özel bir görüşmede

Genç'in "paradoksunu" kullanan güç Toynbee tarafından devşirme, yani Osmanlı'nın yıkılışını hazırlayan "Osmanlı'nın paradoksu" (TOYNBEE 2000) olarak tanımlanıyor. Oluşturdukları devlete "ebed müddet" misyonu biçen Osmanlı Türkiye'sinin kurucu ataları bu adı sadece bir temenni olarak mı düşünmüşlerdi, yoksa dayandıkları bir ve/veya birkaç gerekçeleri de var mı idi? İşte Cumhuriyet Türkiye'sinin ve Türk milletinin milli bekası açısından Osmanlı İmparatorluğu tarihinin esas meselesi bu sorunun cevabını bulmaktır. Bu sorunun cevabı da Osmanlı Türkiye'si iktisat ve maliye tarihi, Enderun mektebi siyaseti ve 1517'den sonraki ulema/ilmiye sınıfının zihniyet dünyasının daha çok araştırılması zaruretiyle dayatmaktadır. Hâsılı, Osmanlı devlet/siyasal sistemi ve bürokrasisi 16. yüzyıldan itibaren Enderun merkezli sivil-asker paşalara, ulemaya ve Galata bankerleri ile sarraflara ve Levantenlere tanıdığı "gelir ve servet" imkânını (1838'den sonra ise bunlara yabancılar ve daha çok gayrimüslim tebaa eklenmiş) devletin kurucu unsuru Türk Müslüman ahaliye tanımamıştır. Hatta aşar ve ağnam vergilerinin merkezini oluşturan iltizam-mültezim sistemiyle kurucu unsurun "merkez"den "çevre"ye doğru Enderunlu-ulema ekâbirlerinin işbirliği ile itildiği anlaşıyor.

Cemil Meriç'ten kısa kısa alıntılarla üstadın "gözünden" bir panoroma. İster Osmanlı Türkiye'si, ister bugünün Cumhuriyet Türkiye'si niyetine: "Hasta adamın tabutu başında kâh dişlerini gıcırdatarak, kâh sırtarak nöbet bekleyen "dost devletler; zekâsının bütün gücüyle imparatorluğu biraz daha yaşatmaya çalışan, mustarif, müvesvis bir hükümdar; hain ve gafil Babîâli ve siyasi hayatın dışında yaşayan halk. Türk düşünce tarihi, ülkesiyle göbek bağı koparan bir entelijansiyanın dramı. Bu bahtsız kafilenin, bayrağını taşıyacağı içtimai bir sınıf yok. Vatanında gariptir. Alkışlayıcısı; ekalliyetler ve Avrupa." (MERİÇ 1992: 139) Osmanlı'nın yükseliş devrinde aydın toplumun herhangi bir ferdidir: zevkleri ile zilletleri ile mukaddesleri ile. Ne imtiyazı vardır, ne imtiyaz peşindedir. Tanzimat Babîâli'nin Avrupalılaşması. Bürokrasi, halktan da, saraydan da kopar. Aydın da bürokrattır, hem de çok nazlı, çok hassas, çok hercai bir bürokrat.

Kaçanlar ne Türk, ne aydın. Bu firar bir “Kabil kompleksi”. (MERİÇ 1992: 95)

Yeri gelmişken “Kabil kompleksi”, Tevrat’a göre kardeşi Habil’i öldürdükten sonra Kabil ana vatanını terk eder. Çağdaş psikoloji Kabil kompleksi diye büyük kardeşin küçük kardeşe duyduğu kıskançlığı adlandırır. Toplumsal anlamda Kabil kompleksi içinde bulunduğu topluma karşı yaptığı kötülüklerden dolayı vicdanının sesini yad ellerde unutmaya çalışan bir bedbaht aydının, siyasetçinin, bürokratin karanlık ve günahkar duygularıdır.

“ ‘Kitabı Mukades’in Serseri Yahudi’si”, Yahudi bir ayakkabı tamircisi, sandaletlerini tamir için gelen Hz. İsa’yı tanımaz ve kovar. Bu Yahudi Tanrı’nın gazabına uğrayarak sonun zamanına/kıyamete kadar dolaşmaya mahkûm edilir. Bu garip Yahudi bir felaket taşıyıcısıdır. Uğradığı her ülkede veba çıkarır. Fransız roman yazarı Eugene Sue “Serseri Yahudi” adlı romanında bu korkunç Yahudi’yi sahneye çıkarmış, masalla gerçeği kaynaştırarak romanında daha esrarlı, daha ilginç bir kimlik kazandırmıştır. (MERİÇ 1992: 329)

1980 Neoliberalizmi İçin 1978 Dünya Bankası Raporu

Cumhuriyet Türkiye’sinin 1946-1954 döneminde ilk kez küresel finans oligarşisi tarafından “formatlandığına” şahit oluyoruz. Bu tarihten itibaren Atatürk’ün “istiklali tam” diye tarif ettiği siyasi ve iktisadi bağımsızlığın “iktisadi” ayağı IMF/WB başta olmak üzere Osmanlı’daki Duyunu Umumiye gibi çok uluslu kurumlar eliyle Batı’nın, daha açık ifadesiyle küresel finans ve sermayesini elinde bulunduran “seçkinler klani”nin kontrolüne geçiyor. İkinci formatın 1978-1995 döneminde atıldığını bugün daha iyi görebiliyoruz.

Bugünkü Türkiye’nin, Osmanlı Türkiye’sinde 1838-1914 döneminde uygulanan ve bir felaketle biten liberal ekonomi politikalarının daha usturuplu, ancak daha vahşi bir tezahürü olan “neoliberal” politikalara 24 Ocak 1980 kararlarıyla geçmesi bir hesabın, kitabın, stratejisinin ürünüdür. Bunlardan en önemlisi Dünya Bankası’nın (WB) 1978 yılında yayımladığı ve arkasından 1981 ve 1982 yıllarında da yayımladığı

Türkiye'sini “borç ile kalkındırma” derdine düşmüşlerdi. Neticede Derviş'in büyük dedeleri Tepedelenli Ali Paşa ve Sadrazam Halil Hamit Paşa vatana ihanetten idam edildiler. (ÇETİN 2006)

Kemal Derviş, Jaime de Mello ve Sherman Robinson tarafından hazırlanan “A General Equilibrium Model for Development Policy” adlı çalışma ve bu türden modeller, ekonominin bütünüyle açıklanmasında, gelişmemiş bir ekonomi için bilim-kurgu bile olmayacak tuzak modeller olarak değerlendirilmektedir. (SRINIVASAN 1983)

12 Eylül 1980 İhtilalı ve Neoliberal Dönüşüm ya da “Elitlerin Yolu”

Türkiye’de, özellikle 1974 Kıbrıs Harekâtı’ndan sonra kan gövdeyi götürmekteydi. Türk gençliği Batılı ülke gizli servislerinin açık-örtülü operasyonlarıyla birbirine düşürülmüştü. Öyle ki, aynı silahla akşam sol görüşlü öğrencileri/aydınları, sabah ise ülkücü görüşteki öğrencileri/aydınları katlediyorlardı.

Elbette hedef Türkiye’yi siyasi, ekonomik ve sosyal olarak iyice istikrarsızlaştırmaktı. Sağ-sol yetmedi, Alevi-Sünni, yetmedi Kürt-Türk, yetmedi laik-antilaik, yetmedi başörtülü-başı açık vb. Sonuçta Türkiye’de 12 Eylül 1980’de Genelkurmay Başkanı Kenan Evren liderliğinde TSK, emir-komuta zincirine uyumlu ve iç hizmet yönergesi uyarınca darbe yaptı. Askeri cunta TBMM’yi kapattı, siyasi partileri feshetti. Dönemin önde gelen siyasi parti liderlerinden Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Alparslan Türkeş ve Necmettin Erbakan tutuklanarak Zincirbozan’da ve hapishanelerde alıkonuldu. Sendikaların faaliyetlerine son verildi. Yüzlerce genç sudan bahanelerle idama mahkûm edildi ve düzinelercesi infaz edildi. Binlerce insan tutuklandı, sürüldü, sakat bırakıldı; yüz binlerce insan işkencelerden geçirilerek fişlendi. 12 Eylül ihtilalı Türkiye’ye kapitalizmin en vahşi, acımasız versiyonu olan neoliberalizmi yerleştirme gayesine yönelik ABD, AB, İsrail ve NATO destekli küresel sermayenin “Yeni Dünya Düzeni” projesine uygun, Türk milletine yönelik, gayrı milli bir isyan hareketidir. Nitekim Oramiral Bülent Ulusu’nun başbakanlığında kurdurulan hükümete 24 Ocak Kararları’nın mimarı Turgut Özal’ın başbakan yardımcısı olarak atanması bizim

bu krizin daha fazla devam etmesine tahammülü yok.” (GÜLDEMİR 1985: 114)

NATO çevrelerinin, dünyada bütün askeri çevrelerin okuduğu Amerikan Silahlı Kuvvetleri dergisi açık açık yazmıştı: “Türkiye’deki gelişmeler öyle bir noktaya gelmiştir ki, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin müdahalesinden başka bir çıkış noktası görülmemektedir. Türk ordusu müdahale edecektir.” (US ARMED FORCES 1980) ABD Senato Komisyonu Raporu’ndaki şu cümle, “Perşembe’nin gelişini Çarşamba’dan” haber veriyordu: “Türkiye askeri müdahalelerin eşiğinde.”. (BÖLÜĞİRAY 1989: 429-439)

General Bölügiray yukarıdaki zikrettiğimiz hatıralarında 12 Eylül İhtilalından birkaç ay önce birkaç günde gerçekleşen terör olaylarını şöyle değerlendiriyor: “Ayrıca çeşitli illerdeki terör olaylarında toplam 61 vatandaş hayatını kaybediyordu.” (BÖLÜĞİRAY 1989: 488)

O günlerde basında yer alan Başbakan Süleyman Demirel’in şu sözü Türkiye’nin nasıl bir dış-iç kumpasa getirildiğini göstermesi bakımından çok manidardır: “Nerede bu devlet?” (DEMİREL 1980) Nihayet dışarıdakilere ve içeridekilere göre “şartlar oluşmuştu” ve 12 Eylül 1980 ihtilalından sonra Türkiye’deki yaygın terör hareketleri adeta bıçakla kesilir gibi bir günde bitmişti.

Artık Bağdat Pakti’ndan bu yana belki de ilk kez Ankara ile Washington birbirine bu kadar yakındı. (GÜLDEMİR 1985: 82-84) “Her ekonominin bir siyaseti, her siyasetin bir ekonomisi vardır” kuralı artık 24 Ocak “istikrar programı” rehberliğinde hem iktisaden hem siyaseten istikrarlı bir şekilde yol alacaktı.

Bu süreç, Ağustos 1989’da çıkarılan 32 sayılı kanun hükmünde kararnamede “sermaye hareketlerinin tamamen serbest bırakılması” ile bir adım daha ileri taşındı ve nihayet 1995 yılı içinde AB ile imzalanan ve 01.01.1996’da yürürlüğe giren “Gümrük Birliği Antlaşması” ile de 1838 Baltalimanı Serbest Ticaret Antlaşması’ndan daha ağır şartlarda bir karşılıksız teslimiyet adımı ile ikinci format süreci tamamlandı.

Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri ve Siyasi Format

yönet politikasına aracılık edeceği şimdiden görülüyor. Cumhuriyet Türkiye'sinde uygulanan iktisadi ve siyasi politikaları 1923-1979 ithal ikamesi dönem ve 1980-2010 neoliberal dönem diye ikiye ayırarak mukayeseli analiz ettiğimizde büyüme, dış ve iç borç, işsizlik ve sanayileşme başta olmak üzere 1923-1979 döneminin her bakımdan daha iyi olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz. Buna mukabil cumhuriyetin 1980-2010 dönemi Osmanlı'nın 1838-1914 dönemine giderek daha çok benzemektedir. (KURTOĞLU 2010: 607-683)

Hedonizm-Heteroksi ve Siyasal Bunalım

Siyasal bunalım, fertlerin siyasi, iktisadi ve sosyal sisteme yabancılaşması ile kuralsızlık, anlamsızlık, mecalisizlik, sosyal tecrit vb. gibi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet Türkiye'si bunu 75 milyon insanının % 99'u ile yaşıyor.

Milletin bütününün, milli ve dini kimliğine yabancılaşmış kişilerde, hedonist (zevkçi) dünyevi temayüllerinin yaygınlaşması olağandır. Gulam/köle-devşirme Osmanlı Enderun siyasasının asker-sivil bürokrasisi kendi öz kimliğinin /saklı kimliğinin ifadesini heterodoks sufi hareketler içinde bulmuştur. Bektâşilik, Melamilik, Mevlevilik gibi heterodoks tarikatlar, yabancılaşmış bürokrasinin, elitlerin hedonist hareket ve hayat anlayışını sindirebilecek esnekliktedir. Böylece yönetici ve iktisadi elit, bürokrasi, Türk milletinin temel değerlerine ve devlete muhalefetini, dinin içinde olduğu izlenimini veren “sufi tarikatlarda kurumlaştırır.”(MARDİN 1983: 69) Nakşibendîlik elit heterodoks tarikat mensuplarını bünyesinde en çok gizleyen, barındıran tarikat olmasıyla Türkiye açısından çok detaylı bir şekilde ilmi incelemeyi gerektirir. Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinde İslam'ın içinde görünerek İslam toplumundan sıyrılabilmenin bir tek yolu alternatif sûfi örgütlenmelerdir. Yani alternatif bir İslami toplum kurmaktır. Sûfilik, bunun yollarından biri olmuştur. (MARDİN 1983: 58) Nitekim Osmanlı Türkiye'sinde ülke coğrafyasının temel kurumlarından olan tekkelere Bâtını sızmalar olmuş ve zaman içinde bozulmuştur. Tekkelerin Osmanlı devletindeki nüfuzundan faydalanarak menfi fikirlerini yaymak isteyen ibahi ve Bâtını

dikilerek gece eğlencelerinde fener yerine, bir “hoşluk” meydana getirmek maksadıyla özellikle de Sadabad eğlencelerinde kullanılmış. Ortada yavaş yavaş dolaşan, azıcık bir ışık veren, daha çok görsel bir eğlence malzemesi kaplumbağa ile öğrenciler özdeşleştiriliyor. Ressam ise elinde ney, sırtında keşkül-i fukara olan bir DERVİŞ. Hindistan cevizinden yapılan keşkül-i fukara ya da sadece keşkül, dilenci çanağıdır; dervişlerin ilahi okuyarak dilenirken uzattıkları çanaktır. Boynunda asılı olana maşa diyorlar ama esasen maşa değil, kaşağı ya da altılı topuz (şesper). Bektaşilikte, el (pençe) “ali aba”yı simgelediğinden kutsal sayılıp, vücudun bir yerini kaşımak için el yerine kaşağı kullanılıyor. Şesperlerin topuzu ise dervişin ait olduğu tarikatın sikkesi oluyor.(ER 2009: 299) Böyle bir resimden hiç kimse rahatsızlık duymadığı gibi üstelik Türkiye’nin en pahalı resmi oluyor. Neden? Peki, Osman Hamdi Bey kimdir?

Osman Hamdi Bey’in babası, ilk maden mühendisi İbrahim Ethem Paşa. Avrupa’ya tahsile gönderilen ilk beş öğrenciden biri. Hüsrev Paşa’nın köle pazarından alarak devşirip yetiştirdiği Ethem Paşa; Hariciye Nazırlığı (Bakanlık), Ticaret Nazırlığı, Valilik, Berlin Elçiliği, Viyana Elçiliği, Tanzimat Meclisi üyeliği, Encümeni Danış üyeliği, Şurayı Devlet üyeliği ve Sadrazamlık yapmış olup, Sultan Abdülmecit’in de Fransızca öğretmenidir. Rivayete göre Pasteur’ün sınıf arkadaşı, kesin olansa dönemin “olağanüstü yetenekleriyle” Osmanlı Türkiye’sinin kaderine hükmetmiş, gerçekten çok önemli bir isim olduğu. Aslen Sakız adasından Rum bir ailenin çocuğu, İstanbul’a köle olarak getirilmiş.(ER 2009: 300) Ama Osmanlı’daki gulam/köle-devşirme sistemi, Enderun siyaseti “analar neler doğuruyor” dedirtecek kadar muhteşem işleyen bir mekanizma kurmuş olduğundan devşirme İbrahim Ethem Paşa “başarıdan başarıya” koşmuş.

Gerek sinirli yapısı gerekse Rum kökenli olması sebebiyle “Deli Corci” denen İbrahim Ethem Paşa, Sultan Abdülmecit’in Yağlıkçılar Kâhyası Hacı Mustafa Ağa’nın kızı Fatma Hanımla evlenmiş. Bu evlilikten dört çocuk, Osman Hamdi, Halil Ethem, İsmail Galip ve Mustafa oluyor. Mustafa Bey ailenin en az şöhretlisi ve İstanbul Gümrük

Türkiye’de 1968-1980 döneminde tam anlamıyla sokak savaşları yaşandı. Türk çocukları solcu-sağcı veya daha açık ifadeyle sosyalist ve ülkücü diye ayrıştırılarak birbirine düşman edildi ve bu süreçte binlerce gencimiz hayatını kaybetti. 12 Mart 1971 askeri muhtırasından sonraydı. 19 Şubat 1972’de sol gruptan Ulaş Bardakçı “El ke toka a cudyo, le paga el Dyo” denerek, daha sonra da yine sol gruptan Mahir Çayan ve arkadaşları, kaçırılıp öldürülen İsrail Büyükelçisi Elrom’un intikamı için üstteki özdeyişe sadık kalınarak öldürüyorlardı. “El”, İbranice Tanrı ama günlük hayatta Tanrı’nın yerini İsrail alıyor ve “Cudyo’ya dokunanı Tanrı cezalandırır” sözü “Cudyo’ya dokunanı İsrail cezalandırır” olarak uygulanıyor. (ER 2009: 303) Elbette “Tanrı sadece solcu Türk gençlerini cezalandırmıyordu.” Ülkücülerden de Dursun Önkuzu diye başlayıp Yusuf İmamoğlu diye devam edip giden beş binlik bir liste 12 Eylül 1980’e gerekçe oluyordu. Yani önce kardeş kardeşe düşman ediliyor sonrası tam bir eğitilmiş Türk katliamına dönüşüyordu. Eminim bir gün gelecek bunlar üniversitelerimizde doktora tezlerine konu olacak.

Biraz daha devam edelim. Ünlü Mimar Sedat Hakkı Eldem, Nümizmat İsmail Galip’in kızı Azize Hanım’ın oğlu. Yani Osman Hamdi Bey, Sedat Hakkı Eldem’in dedesinin kardeşi. Sedat Hakkı Eldem’in babası Alişanzade İsmail Hakkı Bey diplomat olup, Halveti Sümbül Sinan Kolu’nun son şeyhinin kuzenidir. Sedat Hakkı Eldem, Ali Fethi Okyar’ın (İttihat ve Terakki Genel Sekteri, Cumhuriyetin İlk TBMM Başkanı II. Başbakan, İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı, Serbest Fırka Kurucusu) da kayınbiraderi. Osman Hamdi’nin bugünlere ulaşan, siyaset, ekonomi, kültür, edebiyat, sanatçı, gazeteci, üst düzey komutan-general o kadar tanınmış aile-akraba fertleri var ki pek çoğunu hemen hemen hepimiz tanıyoruz. Chronicle dergisi Osman Hamdi’nin soyağacını web sitesinde yayımladı.(URL 2) Ayrıca akrabalık silsilesi için “Erguvaniler-Türkiye’de İktidar Doğanlar” kitabına bakınız.(ER 2009: 304-343)

Söz konusu isimler ve aileleri en az 200 yıldır Türkiye’nin kaderine hükmediyor. İçlerinde Komünist Partisi yöneticisi, Liberali, solcusu, sağcısı, milliyetçisi, İslamcısı, hâsılı her fikir ve düşüncenin temsilcisi var. Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye’sinin yukarıda da ifade

geciktirilmiştir. Üçüncüsü, söz konusu devletler uzun dönemlere yayılan bir toplumsal bütünlüğü sağlayamamışlardır. Bunların sonucunda sermaye hesaplarının serbestleştirildiği bir ortamda, kalkınma yörüngeleri kısa vadeli sermaye hareketlerine fazlasıyla bağımlı, kırılğan, borca dayalı ve ağır toplumsal maliyetleri olan bir süreç haline gelmiştir.”(ÖNİŞ VE ŞENSES 2007: 251-286)

“Türk liberalizmi hiçbir zaman, mili piyasalarla ve uluslar arası kapitalizmle uyum sağlayan akılcı bir siyasa olmadı fakat ilhamı Osmanlı müdahaleciliğinden, devletçilik geleneğinden almaya devam etti ve keyfiliğe prim verdi.” (TİMUR 1987)

Bugünden dünümüze baktığımızda o kadar çok şey benzeşiyor ki. “Tarihi ‘tekerrür’ diye tarif ediyorlar; hiç ibret alınsaydı tekerrür mü ederdi?”(ERSOY 1944) Türkiye’de “1980 öncesi ithal ikamesi döneminin bazı öğeleri, yani büyük bir kamu kesimi ve rant arayıcı davranış, yeni kalıplar içinde de olsa, 1980 sonrasının derin değişmelerinden sonra da varlıklarını sürdürürler.”(ÖNİŞ 1998:194) Gerçekten de –Atatürk dönemi hariç- Osmanlı’dan cumhuriyete, yani 16. yüzyıldan günümüze Türkiye’de devletin “dönüştürme kapasitesi” kurucu unsur, çoğunluk Türk-Müslüman ahalinin aleyhine yüzde, hatta binde biri oluşturan “seçkinlerin” lehine çalışan bir siyasi-iktisadi mekanizmaya dönüşmüş bulunuyor. Osmanlı Türkiye’sinin iltizam-mültezim iktisadi sistemi, iç ve dış borç yükü altındaki Cumhuriyet Türkiye’sinde İstanbul Boğazı’ndaki köprülerin ve otoyolların 20-30 yıllıkna 2010 yılı sonunda satışa çıkarılması iltizam-mültezim sistemine dönüşür. Ayrıca IMF’nin Türkiye’de “Gelir İdaresi’nin özelleştirilmesi”ni istemesi bir başka neoliberal iltizam-mültezim sistemidir.

SONUÇ

Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye’sinin en azından son 200 yılına damgasını vuran hiçbir olgu “tesadüf şeylerin” tesadüfen bir araya gelmesiyle oluşmamıştır. Cumhuriyet Türkiye’sinin bugün içinde bulunduğu sıkıntıları anlayabilmek için son 200 yıldır iktidarı ve

elitin günümüze kadar bu zihinsel tutumu devam ettirmiş olduğu görülmektedir.(ADANIR 2004:430) Kökeninde Enderun siyaseti, bürokrasisi merkezli iltizam-mültezim elitist sistemin modern versiyonu neoliberalizm “sömürgecilik” olan bu durum sebebiyle 2010 yılı itibariyle Cumhuriyet Türkiye’inde kitlesel anlamda bir, birey-toplum ve birey-devlet ilişkisi kelimenin gerçek manasına uygun olarak hala kurulamamıştır.

KAYNAKÇA

Yenal Oktay, “Cumhuriyetin İktisat Tarihi”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul Ekim 2010.

Çetin Mahmut, “X İlişkiler-Fuhs, İletişim, İktidar”, Emre Yayınları, İstanbul Kasım 2006.

Erdoğan Doç Dr. Ayten, Star TV Haber Programı-26 Nisan 2010, Saat 19.
Uruş Alper, Gazete Haber Türk, 15 Nisan 2010.

Arvasi S. Ahmed, “Kendini Arayan İnsan”, Burak Yayınları, 5. Baskı, İstanbul. T.C. Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2010.

Yeniçeri Özcan, “Epistemik Çöküş”, Ayyıldız, 11 Ocak 2000.
Benda Jullien, “Aydınların İhaneti”, Doğu Batı Yayınları”, Haziran 2006.

Karatepe Şükrü, “Osmanlı Siyaset Kurumları-Klasik Dönem”, İşaret Yayınları, İstanbul 1989.

Akyol Taha, “Osmanlı’da ve İran’da Mezhep ve Devlet”, Milliyet Yayınları, İstanbul 1999.

Kanibir H. Cem, “Dil ile Din”, www.bilgicik.com URL 1

Mardin Şerif, “Din ve İdeoloji”, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1983.

Çetin Mahmut, “Aydın Yabancılaşması”, Biyografi Net, İstanbul Şubat 2009.

Genç Mehmet, “Osmanlı İmparatorluğu: Devlet ve Ekonomi”, Ötüken Yayınları, İstanbul 2000.

Toynbee Arnold J., Osmanlı İmparatorluğu’nun Dünya Tarihindeki Yeri”, Haz. Kemal Karpat, Osmanlı ve Dünyası, Ufuk Kitapları, İstanbul 2000.

Barker Raporu, Dünya Bankası 1951

Dünya Bankası Gizli Raporu, 1993

IMF, 2003

Milliyet gazetesi, 27 Eylül 2004.

Çetin Mahmut, “Dededen Toruna Genetik İhanet, Tepedelenli Ali Paşa ve Halil Hamit Paşa’dan Kemal Derviş’e”, Emre Yayınları, İstanbul Mayıs 2006.

Srinivasan T. N., Economic Journal, June 1983.

Ertuğrul N. İlter, “Cumhuriyet Tarihi 1923-2008, ODTÜ Yayıncılık, Ankara 2008.

Crittenden Ann, New York Times, 19 Haziran 1980.

Güldemir Ufuk, “Kanat Operasyonu”, Tekin Yayınları 1985.

US Armed Forces, Haziran 1980.

Bölüğüray Nevzat, “Sokaktaki Asker, Bir Sıkıyönetim Komutanının 12 Eylül Öncesi Anıları”, Milliyet Yayınları, İstanbul 1989.

Demirel Süleyman, Gazeteler, 3 Ağustos 1980.

Güldemir Ufuk, “Kanat Operasyonu”, Tekin Yayınları, 1985.